

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1924.

Andra kammaren.

Nr 14.

Tisdagen den 26 februari.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 19 och den 20 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsmannen herr C. A. Svensson lider av njursjukdom och tills vidare är oförmögen deltaga i riksdagens arbete, intygas.

Stockholm den 23 februari 1924.

G. Stéenhoff,
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 49, med förslag till förordning angående utsträckning i särskilda fall av den i § 13 mom. 5 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor föreskrivna tidsfristen av två år för utförsel eller uppläggning på restitutionsupplag av tullrestitutionsgods; och

nr 50, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 12 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan och remitterades till särskilda utskottet de på kammarens bord liggande motionerna nr 366 av herr *Pettersson* i Södertälje samt nr 367 och 368 av herr *Laurén*.

§ 5.

Härefter föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 3, statsutskottets utlåtande nr 4 och bevillningsutskottets memorial nr 11.

§ 6.

Avgåvos följande motioner i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition, nr 20, angående försvarsväsendets ordnande, dels ock Kungl. Maj:ts proposition nr 21, med förslag till värnpliktslag, nämligen:

nr 369—372 av herr *Lindman m. fl.*;

nr 373 av herr *Hermelin m. fl.*;

nr 374 av herr *Winkler m. fl.*;

Andra kammarens protokoll 1924. Nr 14.

nr 375 av herr *Norman m. fl.*;
 nr 376 och 377 av herr *Holmgren m. fl.*;
 nr 378 och 379 av herr *Holmgren*;
 nr 380 och 381 av herr *Fjellman m. fl.*;
 nr 382 av herr *Fjellman*;
 nr 383 av herr *Starbäck*;
 nr 384 och 385 av herr *Holmström* i Gävle;
 nr 386 av herr *Jeppsson*;
 nr 387 av herr *Hansén*;
 nr 388 av herr *Gustafsson* i Älvsered;
 nr 389 och 390 av herr *Karlsson* i Gasabäck *m. fl.*;
 nr 391 av herr *Törnkvist* i Karlskrona *m. fl.*;
 nr 392 och 393 av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*;
 nr 394—398 av herr *Kilbom m. fl.*;
 nr 399 av herr *Lovén*; samt
 nr 400 av herrar *Svensson* i Långelanda och *Johanson* i Huskvarna.

Vidare avgav herr *Öhman* två motioner, nämligen:

nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 43, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 266) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer; och

nr 402, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 44, med förslag till kungörelse angående vissa ändringar i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 267) med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Samtliga avlämnade motioner bordlades.

§ 7.

Upplästes fyra till kammaren inkomna protokoll, så lydande:

År 1924 den 23 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens justitieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg ..... 44 röster,
 i följd varav herr revisionssekreteraren Berndt Nils Robert Lilienberg blivit till riksdagens justitieombudsman utsedd.

And. Pers.

Arvid Lindman.

Carl G. Schedin.

Viktor Larsson.

År 1924 den 23 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens justitieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av justitieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, justitieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer ..... 45 röster,
 i följd varav herr revisionssekreteraren Erik Gustaf Geijer blivit utsedd till justitieombudsmannens efterträdare.

And. Pers.

Arvid Lindman.

Carl G. Schedin.

Viktor Larsson.

År 1924 den 23 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse riksdagens militieombudsman; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr revisionssekreteraren Gustaf Ferdinand Lindstedt ..... 44 röster, i följd varav herr revisionssekreteraren Gustaf Ferdinand Lindstedt blivit till riksdagens militieombudsman utsedd.

And. Pers.

Arvid Lindman.

Carl G. Schedin.

Viktor Larsson.

År 1924 den 23 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse den man, som skall efterträda riksdagens militieombudsman, ifall denne, innan nästa lagtima riksdag anställt nytt val av militieombudsman, skulle med döden avgå, samt utöva ämbetet under den tid, militieombudsmannen kan vara av svår sjukdom eller annat laga förfall därifrån hindrad; och befunnos efter valförrättningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson ..... 44 röster, i följd varav herr hovrättsrådet John Arthur Samuelson blivit utsedd till militieombudsmannens efterträdare.

And. Pers.

Arvid Lindman.

Carl G. Schedin.

Viktor Larsson.

Jämte det dessa protokoll lades till handlingarna, beslöt kammaren, att riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag av kammarens protokoll under rättas om valen samt anmodas låta uppsätta och till kamrarna avgiva förslag dels till förordnanden för de valde, dels till skrivelser till Konungen med anmälan om de verkställda valen, dels ock till de paragrafer, som därom borde i riksdagsbeslutet införas.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 1, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; och

nr 2 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1924—1925 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Hermelin</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 27 febr.,
» <i>Jeppsson</i>	» 7 » » » 27 »
» <i>Norman</i>	» 10 » » » 28 »
» <i>Jonsson i Hökhult</i>	» 4 » » » 27 »
» <i>Danielsson</i>	» 5 » » » 1 mars och
» <i>Olsson i Kalmar</i>	» 7 » » » 28 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,54.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 27 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Ekeberg* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 53, med förslag till lag om förmynderskap m. m.

Vidare överlämnade herr statsrådet *Malmroth* Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående gäldandet av kostnader för inköp av segelfartyget G. D. Kennedy m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig och hänvisades till särskilda utskottet följande å kammarens bord vilande motioner, nämligen:

- nr 369—372, av herr *Lindman m. fl.*;
- nr 373, av herr *Hermelin m. fl.*;
- nr 374, av herr *Winkler m. fl.*;
- nr 375, av herr *Norman m. fl.*;
- nr 376 och 377, av herr *Holmgren, m. fl.*;
- nr 378 och 379, av herr *Holmgren*;
- nr 380 och 381, av herr *Fjellman m. fl.*;
- nr 382, av herr *Fjellman*;
- nr 383, av herr *Starbäck*;
- nr 384 och 385, av herr *Holmström* i Gävle;
- nr 386, av herr *Jeppsson*;
- nr 387, av herr *Hansén*;
- nr 388, av herr *Gustafsson* i Älvsered;
- nr 389 och 390, av herr *Karlsson* i Gasabäck *m. fl.*;
- nr 391, av herr *Törnkvist* i Karlskrona *m. fl.*;
- nr 392 och 393, av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.*;
- nr 394—398, av herr *Kilbom m. fl.*;
- nr 399, av herr *Lovén*; samt
- nr 400, av herrar *Svensson* i Långelanda och *Johanson* i Huskvarna.

Vidare föredrogos och remitterades till bankoutskottet de på kammarens bord likaledes liggande motionerna nr 401 och 402 av herr *Öhman*.

§ 4.

Till avgörande förelåg först bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å ostron.

*Ang.
sänkning av
tullen å ostron.*

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 58, hade herr *Holmgren* hemställt, att riksdagen ville besluta, att tullen på ostron skulle utgå med 1 krona per kg.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion,

1) besluta, att rubriken 65 i tulltaxan skulle erhålla följande ändrade lydelse:

	Kvantitet för tullbe- räkningen.	Tullsats. Kronor öre.
65. Ostron, emballagets vikt inberäknad	1 kg.	1: —
<i>Anm.</i> Ostronyngel — — — — odlingsändamål.		

2) under förutsättning av bifall till vad under 1) hemställts,

a) för sin del jämväl besluta, att den ändrade bestämmelsen skulle tillämpas redan under innevarande budgetår, från dag, som Kungl. Maj:t bestämde; samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t, med tillkännagivande av sina sålunda fattade beslut, anhålla, att Kungl. Maj:t ville förordna om den beslutade ändringens ikraftträdande snarast möjligt.

Vid betänkandet var fogad reservation av herrar *Gustaf Nilsson, Antonsson, K. Oscar Ericson, Boman, Lithander, Bengtsson* i Kullen och *Strindlund*, vilka ansett, att utskottet bort avstyrka motionen.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Bengtsson** i Kullen: Herr talman! Det är ett mycket delikat ämne som vi nu gå att behandla. Ostron är ju mycket gott, men det är en lyxvara, som vi kunna undvara. Jag är därför av den meningen, att de, som vilja kosta på sig denna lyx, skola betala den tull, som nu är gällande. Motionären har sagt, att tullen skulle verka menligt i handelspolitiskt avseende, därför att den är för hög. För min del tror jag icke, att det har någon betydelse. Jag tror icke, att danskarna, som det här gäller, fästa något avseende vid om vi ha en krona eller två kronor i tull. Jag har också här en tidningsnotis, av vilken framgår, att man i Danmark föreslagit en höjning av vissa tullar av här ifrågavarande slag eller analoga med denna tull. Finansministern i Danmark motiverar framläggandet av förslaget med att »syftmålet med tullförhöjningarna vore att minska lyximporten i de fall detta kunde ske utan att skada det danska näringslivet». Ja, det är rätt, så böra även vi göra. Vi böra så långt som möjligt minska vår lyximport, till nytta för landets ekonomi. Nu säga såväl motionären som utskottet, att tullinkomsterna ha starkt minskats på grund av denna höga tull. Jag tror ej, att det är enbart tullen, som haft denna inverkan utan även det höga priset i förening med de dåliga tiderna. Folk har nu ej råd att äta ostron. Någon fara för demokratien torde väl ej här föreligga om nuvarande tullen bibehålles.

Jag skall be, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr **Lövgren**: Herr talman, mina damer och herrar! Det är klart, att för oss, som ej ha en inkomst, som går upp till så många tusen kronor, ostron är något, som ej är en vardagsartikel, så att man därför skulle ha skäl att lägga sig ut för och önska få billigare. Men det kan ju ändå finnas

Ang.
sänkning av
tullen å ostron.
(Forts.)

skäl, varför man går på den linje, som utskottet här föreslagit, och jag skall be att, eftersom jag står som medansvarig för detta betänkande, få ange de skäl, som gjort, att jag gått med på utskottets linje.

Om man ser på statistiken, så finner man, att tullen, som ju har karaktär av finanstull, icke alls har givit så mycket, som man beräknat, när tullen blev höjd från 50 öre till 2 kronor. Men man finner vidare av de uppgifter, som äro lämnade av motionären, att de svenska ostronbankarna ha varit utsatta för en stark rovdrift, och således har man tack vare denna höga tull på ostron förstört de svenska ostronbankarna så, att de icke längre lämna den jämna avkastning år efter år, som de borde ge. Och vilken mening man än har om ostron som födoämne, kunna vi väl vara överens därom, att en ostronbank är ett stycke realkapital, som man ej bör förstöra, i all synnerhet som ostronen ej växa åter med stor snabbhet utan tvärtom förökas ganska sakta och sparsamt.

Men sedan har nog denna sak även ett handelspolitiskt inflytande. Det säges, att Danmark som en repressalie för vår höjda ostrontull höjde tullarna på lax och hummer. Och jag kan icke inse, varför vi skulle vidtaga en åtgärd här i landet, som skulle inskränka våra laxfiskares marknad för lax. Det är en ganska otrevlig bild, som situationen visar för denna näringsidkaregrupp. År 1915 exporterade vi till Danmark 43,000 kg. lax, och förlidet år exporterade vi 7,932 kg. Men även om jag tar det sista normala året före kriget, år 1913, visar det sig, att exporten i kilogram nu icke är mer än drygt hälften av vad den var då. Därtill kommer, att på grund av handelsernas utveckling i Ryssland är den marknaden stängd för oss; och en stor del av övre Norrlands lax gick dit före kriget. Resultatet av detta är, att laxexporten nu gått ner till en tredjedel eller kanske en fjärdedel av vad den var före kriget, och jag tycker, att när herrarna så mycket och ständigt tala om handelsbalansen, och att den är passiv, så skall man icke genom åtgärder, okloka åtgärder, ytterligare bidra till, att handelsbalansen göres passiv. Och det gör man genom att gå på den linje, som herr Bengtsson i Kullen nu förordar. Det är ju icke meningen att helt och hållet borttaga tullen. Det vill jag ej vara med om. Men tullsatsen, som före kriget utgick med 15 öre per kilogram, den föreslås nu satt till 1 krona per kilogram, och det bör kunna vara tillfredsställande.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strindlund: Herr talman! Yrkandet i denna motion har motiverats med, bland annat, att de beräknade inkomsterna icke ha influtit, såsom man hade väntat. Men det måste väl ändå medgivas, att detta icke enbart har berott på den höga tullsatsen utan huvudsakligen måste tillskrivas just den depressionstid, i vilken vi befunnit oss. Om man också frågar ute på restauranger, skall man få veta, att beställningar numera äro mycket sällsynta just på ostron. Det har också påståtts, att våra ostronbankar skulle på grund av den höga tullen på ostron varit utsatta för en s. k. rovdrift. Det kan möjligen i viss mån vara sant, men jag har också hört från personer, som ha kännedom om dessa förhållanden, att ostronen på dessa bankar skulle ha varit utsatta för någon slags sjukdom, som har inskränkt ostronens antal.

Jag har också den uppfattningen, att om man vill förhindra en sådan rovdrift i fortsättningen, gör man det icke bara genom att sänka denna tull till såsom föreslagits 1 krona, utan man måste försöka vidtaga andra åtgärder, restriktiva åtgärder. Ty är denna ostronfångst så pass lukrativ, att rovdrift vid densamma uppkommer, torde icke denna tullsänkning ensam vara tillräcklig för att så kraftigt begränsa denna rovdrift, att ostronbeståndet därigenom blir skyddat.

Det har också framhållits, att denna tull skulle förhindra ett visst handelsutbyte mellan oss och Danmark. Det är nästan märkvärdigt, att just den satsen drives mest kraftigt från den föregående talaren. Det framhölls bland annat av honom, att möjlighet föreläge för bättre avsättning av bland annat lax just till Danmark, därest denna tull kunde sänkas i enlighet med motionärens förslag. Det är ju nästan litet förvånande, då han kommer med den motiveringen, icke minst därför att jag icke kan läsa denna motivering på annat sätt, än att den skulle, om den följdes, egentligen få en viss protektionistisk effekt för dessa laxfiskare, och det förvånar mig, att det förslaget kommer från samma person, som väckt bland annat förslaget om spannmålstullarnas borttagande.

Nu stöder sig samme talare också på, att vår handelsbalans är så passiv; men jag undrar, om icke denna s. k. finanstull på sätt och vis kan betecknas såsom en lyxtull. Och det kan icke vara deras mening, som bestämt denna tull, enbart att få statsinkomster, utan meningen har nog även varit att försvåra en import, som icke är av behovet påkallad. Jag menar därför, att man kan inverka på handelsbalansen genom att i viss grad försvåra importen. Med denna motivering ber jag, herr talman, att få instämma i det yrkande, som framställts av herr Bengtsson i Kullen.

Herr Holmgren: Herr talman! Lika väl som alla andra åtgärder, som vidtagas av statsmakterna, ha även tullarna sin uppgift att fylla. Tullarna äro icke till för sin egen skull. När vi här fatta beslut om tullar på vissa varuslag, är det antingen för att bereda skydd åt våra egna näringar eller för att tullarna skola hava ett socialt ändamål såtillvida som man kan genom tullförhöjning vilja åstadkomma minskad import av t. ex. hälsovådliga eller eljest ur social synpunkt mindre önskvärda produkter från främmande länder eller också avser man att tillföra statskassan en välbehöflig förstärkning. Visserligen har ostrontullen medfört skydd för vår inhemska ostronodling, det kan icke förnekas, men detta skydd har varit större än rimligt, ty det har resulterat i en verklig rovdrift på västkusten, så att ostronbeståndet har decimerats och står inför sin undergång. Det är just ur denna synpunkt, för att bereda ostronodlingen ett verkligt skydd, önskvärt, att man sänker tullen.

Herr Bengtsson i Kullen framhöll, att en tull på ostron skulle vara befogad därför att ostronen vore en lyxartikel. Det är väl icke ett statsintresse att förhindra import av ostron. Ostronen ha icke någon menlig inverkan på dem, som förtära dem. Jag tror icke, att om man också helt toge bort tullen, det svenska folket skulle äta ihjäl sig på ostron. Det finnes andra lyxvaror, där en tullförhöjning kunde vara lämplig ur den synpunkten. Jag vill såsom exempel taga tobaken, ty det är en viss fara att nyttja tobak till övermått.

När denna tull år 1921 av Kungl. Maj:t föreslogs, så var den motiverad utslutande med hänsyn till statsfinanserna. Man önskade få ökade inkomster i statskassan. I och för sig var det ett synnerligen klokt förslag, men emellertid visade det sig, att några ökade inkomster icke flöto in. Redan samma år som tullförhöjningen trädde i kraft, minskades statsinkomsterna av denna tull. Under det att vi år 1920 fingo in 75,000 kronor på ostrontullen med en tullsats av 50 öre per kg., fingo vi andra året eller 1921 endast in 61,000 kronor. Redan året därpå eller 1922 kom Kungl. Maj:t med en ny proposition till riksdagen med förslag om sänkning av tullen till 1 krona per kg. Riksdagen intog den synnerligen förklarliga ståndpunkten, att då endast ett år förflutit sedan tullförhöjningen beslutats, kunde man icke av statistiken bilda sig en bestämd uppfattning, utan riksdagen avtog propositionen och ställde frågan på framtiden. Sedan dess ha ytterligare två år gått, och vi ha fått en vidgad erfarenhet, som pekar på att denna tullsats icke är lyckligt avvägd. År 1922 nedgick

*Ang.
sänkning av
tullen på ostron.
(Forts.)*

Ang.
sänkning av
tullen å ostron.
(Forts.)

nämligen tullinkomsten från 1921 års 61,000 kronor till 45,000 kronor, och 1923 sjönk den ytterligare till 44,000 kronor. Man kan alltså påvisa en bestämd och stadig nedgång i statsinkomsterna på grund av den höjda ostrontullen. Under sådana omständigheter kan jag icke finna det annat än riktigt och klokt att gå in för en sänkning av ostrontullen. Vi skola icke gå tillbaka till en tullsats av 50 öre per kg., utan vi skola pröva oss fram, vart man kommer, om man sätter tullen till 1 krona per kg.

På grund härav och av vad jag i övrigt haft äran anföra anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 123 ja mot 45 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 9, i anledning av väckt motion om sänkta tullsatser för ur; och

nr 10, i anledning av väckt motion om ändring i rubriken nr 403 i tulltaxan; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående ändring i gällande bestämmelser om kyrkans offentliga gudstjänster.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden och utlåtande hemställt.

§ 6.

Ang.
tillsättning av
prästerliga
tjänster.

Härpå föredrogos första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om ändring av 6 § 2 mom. i lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster; och begärdes ordet därvid av motionären

Herr **Pehrsson** i Göteborg, som yttrade: Herr talman! Första lagutskottet har avstyrkt den av mig väckta motionen med den motiveringen, att Kungl. Maj:t torde komma att slutbehandla ärendet under allra närmaste tiden och att detta bör avvaktas. Jag hoppas, att detta yttrande av utskottet har bakom sig bestämda uppgifter från Kungl. Maj:t. Emellertid synes det mig, som om det hade varit lyckligt, om även från riksdagen hade kommit ett yttrande i denna sak och icke endast från kyrkomötet. Det synes mig som om inga bärande skäl numera finnas för denna undantagsbestämmelse för prästerskapet. Den

bör kunna mildras om icke rent av upphävas. Då emellertid jag får hoppas, att jag kan betrakta denna utskottets motivering såsom gynnsam för ärendets fortsatta behandling, skall jag, herr talman, avstå från att göra något yrkande.

*Ang.
tillsättning av
prästerliga
tjänster.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Vid nu skedd föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av § 9 riksdagsordningen blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, nr 4, angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, innefattande anslagen till försvarsdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr andre vice talmannen **Nilsson**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren i avseende på föredragningsrådet för nu föreliggande statsutskottsutlåtande nr 4 måtte besluta, att utlåtandet föredrages punktvis, att endast kantrubrikerna uppläsas och klämmarna endast i den mån sådant av någon kammarens ledamot påyrkas.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Vidare föredrogs *punkten 2*, angående anslaget till arméförvaltningen. Där- *Ang. anslagen
under riks-
statens fjärde
huvudtitel.*
vid anförde:

Herr **Kilbom**: Herr talman! Då det icke var möjligt att på första punkten göra något yrkande, skall jag be att ett par ögonblick taga kammarens uppmärksamhet i anspråk vid förevarande punkt. Jag vill då med hänvisning till vår principiella uppfattning i militärfrågan liksom också med hänvisning till den motion, som väcktes under gårdagen, be att få anföra ett par ord angående lämpligheten av att man redan nu vidtager åtgärder för att få bort militärväsendet eller eventuellt, om man icke vill gå så långt, att i varje fall skära ned detsamma. Är det så, att man icke finner de principiella skälen bärande för en avveckling av militarismen, vilka dock för oss äro grundläggande, förefaller det mig vara så många praktiska skäl, som tala för att man redan i år borde kunna vidtaga högst avsevärda inskränkningar för att icke säga en definitiv nedskärning av under denna huvudtitel förekommande anslag, att de svårligen kunna förbises.

I statsbudgeten räknas med att vårt ekonomiska läge är synnerligen ansträngt. Enbart från den uppfattningen borde t. ex. värnpliktsövningarna i varje fall för innevarande år helt kunna inställas. Detta borde också vara motiverat med hänsyn till det faktiska läget. Jag antar nämligen, att det icke finnes någon som vill stiga upp och göra gällande, att för den händelse vi icke hava värnpliktsövningar under här ifrågavarande budgetår, skulle vi komma att bliva utsatta för risker, som för oss motivera att icke inställa dem. Det finnes alltså ur ekonomisk synpunkt och ur militärpolitisk synpunkt intet som

Ang. anslagen
under riks-
statens fjärde
huvudtitel.
(Forts.)

helst skäl, varför man icke redan nu skulle kunna avskaffa eller i vart fall gå till en högst avsevärd nedskärning av utgifterna under förevarande huvudtitel. Då man så icke har gjort, synes det mig vara ett så gott bevis som något, att man är så pass bunden av den psykologi, de föreställningar om den nuvarande militarismen, som äro grundläggande för de grupper, vilka vilja upprätthålla den, att man redan på den grunden icke ansett sig kunna gå med på något förslag om några nedskärningar.

Jag ber, herr talman, att med hänsyn till dessa dels rent principiella skäl, dels ock praktiska skäl, som jag i korthet anfört, få yrka avslag på den föredragna punkten.

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Som bekant föreligger för riksdagen i år en kungl. proposition om försvarsväsendets omorganisation. Den huvudtitel, som nu föreligger, är sålunda, skulle jag vilja säga, en dubbling vid behandlingen av försvarsfrågan vid innevarande års riksdag. Detta gäller nu regleringen av utgifter under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1924—1925, medan den proposition försvarskottet fått sig tillsänd ju gäller en senare tidrymd. Det har i kammaren eller i riksdagen icke förelegat någon motion på den nu föredragna punkten, och följaktligen har man anledning att tro, att riksdagen icke har funnit särskilda skäl föreligga att föregripa försvarskottets behandling av vår framtida försvarsorganisation. Då således ingen motion har förelegat, och då herr Kilbom och hans partivänner ju givetvis haft möjlighet att föra fram ett sådant yrkande i tid, så att det kunnat behandlas i samband med huvudtiteln, förefaller det mig, som om yrkandet just nu på denna punkt kommer väl sent, och att det därmed tydligen får ett alldeles särskilt innehåll.

Vad den principiella delen av herr Kilboms anförande beträffar konstaterar jag allenast, att motsättningarna eller meningsskiljaktigheterna förnämligast gälla, huru ett militärväsen skall organiseras. Jag vill på detta stadium icke ge mig in i någon principdebatt. Jag vill endast konstatera, att synpunkterna på det hållet synas vara, att man skall hava ett försvar, d. v. s. ett militärväsen, fastän det skall organiseras enligt sina särskilda grunder. Det är en lämplighetsfråga att diskutera, men såvitt jag förstår icke från försvarets synpunkt en principfråga.

Jag skall som sagt icke närmare gå in på detta för ögonblicket utan inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag i den förevarande punkten.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Jag hade väntat att någon annan än en representant från det socialdemokratiska partiet skulle träda upp som första opponent på denna punkt. Men då herr Törnkvist har anmält sig, kan jag icke underlåta att säga ett par ord. Det är naturligtvis icke mer än till en del riktigt, då herr Törnkvist här gjort gällande, att med anledning av den i år föreliggande försvarspropositionen, det sker en dubbling av frågans behandling, ty den försvarspropositionen gäller dock framtiden. Vad här i dag föreligger är något över hundra miljoner kronors anslag till militärväsendet för nästa budgetår, och jag kan verkligen icke se annat, än att det är en fråga så stor, att den är värd att behandlas för sig. Om vi från vårt håll väckt någon motion, kan det naturligtvis sägas att det hade varit en lämpligare form, men då så på grund av bristande tid icke skett, är det naturligtvis intet som helst skäl för att vi här i dag skola tiga vid denna punkts behandling, utan ha vi nu rätt att enligt vår uppfattning yrka avslag på densamma, därmed framförallt ådagaläggande vår principiella uppfattning.

I övrigt är det naturligtvis icke som herr Törnkvist och möjligen också hans

meningsfränder säga, att det blott är en lämplighetsfråga mellan oss och dem, hur försvaret skall organiseras. Det är alltså en principfråga.

*Ang. anslagen
under riks-
statens fjärde
huvudtitel.*
(Forts.)

Herr Thorsson: Herr talman! Jag hade verkligen icke väntat av den nye fältmarskalken, att han skulle börja tillämpningen av den av honom förut bebådade taktiken redan i dag. Han gör anmärkning på att en socialdemokrat icke vill följa honom, när han gör ett avslagsyrkande på hela den föreliggande propositionen. Det är ju dock så, att hela härordningen vilar på en i laga ordning tillkommen värnpliktslag med ty åtföljande konsekvenser för var och en, som vill hålla sig på laglighetens mark, och ännu har icke jag kunnat med den socialdemokratiska åskådningen förena en sådan uppfattning, att jag utan vidare kan mot både lag och förordning upphäva saker och ting, som jag icke tycker om, utan jag får väl kämpa och gno för mina önskemål, tills jag kan få majoritet för mitt förslag. Sådana saker genera emellertid icke herr Kilbom, han har ju för länge sedan lämnat sådana bagateller bakom sig, och för honom är det ju utomordentligt bra, att bara utan vidare kunna säga: jag är en frigjord man, jag yrkar avslag på hela klabbet. Det är ett renhårigt program för all del, med vilket man kan slå sin panna blodig, även om man icke har annat än träsvärd att slå med. Emellertid kan det icke falla oss socialdemokrater in att uppträda på ett sätt, som särskilt skulle behaga herr Kilbom, och han önskade väl heller icke det, ty då bleve marknaden betydligt magrare för honom. Jag kan icke förstå, varför herr Kilbom egentligen tar upp principfrågan i dag, när det ju denna riksdag föreligger en tillräcklig möjlighet att efter alla konstens regler få det som jag icke alls tvivlar på mycket väl genomtänkta förslag vederbörligen behandlat, som herr Kilbom under gårdagen frambar, vars detaljer vi ännu icke hunnit att granska. Det är dock för mycket begärt, att vi synnerligast enbart på herr Kilboms föregående skulle alldeles obesett taga för kontant, vad han i föreliggande fall kan behaga att yrka och påfordra vårt bifall till. Jag tror, att jag handlar som en god socialdemokrat och att jag skall kunna försvara min handling inför landets folk, om jag i dag motsätter mig ett bifall till herr Kilboms yrkande.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Man kan icke rimligen begära av herr Kilbom, att han skall veta, att jag som vårt partis representant från andra kammaren suttit på den avdelningen i statsutskottet, som behandlat denna huvudtitel. Jag har varit med om realbehandlingen, men jag måste resa ned åt södra Sverige strax innan justeringen av betänkandet skedde, och på denna grund har jag icke kommit att stå som undertecknare, men jag vill givetvis icke undandraga mig det ansvar, som följer av att jag deltagit i realbehandlingen av huvudtiteln. Det bör sålunda få gälla såsom skäl, varför jag tog till orda i debatten först här, ty det är alldeles avgjort, att då det icke föreligger någon reservation på denna punkt och jag sålunda har biträtt det slut, vartill utskottet kommit, skulle jag givetvis varit en stackare, om jag undandragit mig skyldigheten att som den förste svara herr Kilbom på hans yrkande, då det uppenbarligen här föreligger en underlåtenhet från herr Kilboms sida att icke komma med en motion på denna punkt. Det torde kunna sägas, att när en sådan icke från något håll förelegat, torde man med fog våga draga den slutsatsen, att en bestämd åsikt förefunnits att icke rubba på det förslag, som framlagts inför riksdagen, utan låta omorganiseringen av vårt försvarsväsen fullt och helt behandlas av årets försvarsutskott.

Jag slutar med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Kilbom: Jag ber att få tacka herr Thorsson för den nya titel han gav mig. Jag vet icke, om det finnes någon utsikt att den kommer att förverk-

Ang. anslagen
under riks-
statens fjärde
huvudtitel.
(Forts.)

ligas, men jag tror att underbarare ting skett i historien. Om herr Thorsson därmed emellertid vill konstatera mitt intresse för militärfrågan, så försäkrar jag, att han är på rätt väg, ty jag hyser och har alltid hyst ett stort intresse för den, men aldrig från pacifistisk utgångspunkt.

Emellertid har jag nu, som kammaren hörde, icke gjort anmärkning emot, att en socialdemokrat icke velat följa mig. Jag gjorde endast anmärkning, herr Thorsson, däremot att en socialdemokrat var förste opponent. Nu har herr Törnkvist förklarad vad anledningen därtill var och samtidigt bett om ursäkt för, att den officiella ställning han intagit som avdelningsmedlem nödgat honom att träda upp på denna punkt, och det hedrar herr Törnkvist, men det hedrar icke herr Thorsson att söka vränga bort saken. Vidare är också att med tillfredsställelse notera, att vår ståndpunkt här är »ett renhårigt program». Jag är fullständigt övertygad om att så är, herr Thorsson, men begär naturligtvis icke, att socialdemokraterna därför skola följa mig. Jag endast förvånar mig över, att man ställer sig så ovetande om och obekant med hela denna ståndpunkt, som vi intaga. Ty, om jag icke följt med arbetarrörelsen alldeles oriktigt, är det icke första gången som det från dess representanters sida framkommit yrkanden av precis samma både principiella och praktiska innehåll som jag i dag framfört. Jag erinrar till exempel om vad som förekom i den vägen år 1892; jag har också nyligen läst synnerligen läsvärda artiklar av herr Branting från 1901, och jag har framför allt läst ett långt tal 1910 av Värner Rydén här i kammaren och en del andra tal, i vilka jag tycker man framlagt ungefär samma principiella ståndpunkt som vi kommunister nu företräda, och då förstår jag som sagt icke, varför herr Thorsson skall vara så främmande för den ståndpunkten just nu. Jag begär som sagt emellertid nu icke något så orimligt som att han skall följa mig och icke att andra socialdemokrater skola göra det heller. Jag gör yrkandet för mig och mina meningsfränder samt de arbetare vi representera då jag i detta avslagsyrkande dels innesluter vår principiella ståndpunkt och dels vid sidan därav framför de praktiska skäl, som speciellt i år, om man vill beakta dem, skulle leda till högst avsevärda inskränkningar.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! När herr Thorsson gav herr Kilbom titeln fältmarskalk, var det väl med hänsyftning på att herr Kilbom väl kan betrakta sig som självskriven till chef för den blivande arbetar- och bondehär, som han vill införa.

Jag instämmer med herr Thorsson i hans förvåning över herr Kilboms avslagsyrkande, ty vad skulle det leda till, om kammaren verkligen bifölle detta hans yrkande? Vi ha ju fortfarande en värnpliktslag i kraft, som stadgar, att de värnpliktiga skola övas 165 dagar. Under dessa 165 dagar måste de ha mat och beklädnad, och man måste värma upp kasernerna åt dem. Är det meningen, att de skola svälta och frysa under den tid, som de skola ligga inne i tjänst, herr Kilbom? Vidare ha vi en mängd befattningshavare, som ha fullmakt på sina beställningar. Inbillar herr Kilbom sig verkligen, att, om riksdagen nu vägrar varje anslag på försvarshuvudtiteln, alla dessa personer icke ha möjlighet att taga ut sina löner. Tvärtom kunna de på laglig väg taga ut sina löner av staten precis lika bra, vare sig vi avslå eller icke avslå hela huvudtiteln i dag. Det är ett något för enkelt trick detta, herr Kilbom, som förmodligen kan göra sig på ett kommunistmöte, att man yrkar avslag så där på en hel huvudtitel; men det har förvånat mig att ledamöter av kammaren ha panna att komma med ett sådant yrkande. Vi ha emellertid blivit vana vid att menige man inom kommunistpartiet här i kammaren hava kommit med dylika demonstrationsyrkanden, men att själva chefen nu gör likadant, hade jag verkligen icke väntat mig.

Herr **Thorsson**: Herr talman! Jag blev förvånad över att herr Kilbom deklarerade, att han egentligen aldrig varit någon pacifist. Jag erinrar mig livligt, att herr Kilbom omkring år 1917 och tiden förut var i livlig verksamhet just för pacifismen. Vi andra voro redan då så militaristiskt sinnade, att herr Kilbom måste byta om fot och ge sig i väg från oss. Det går icke att utan vidare avsvärja den försyndelsen utan att samtidigt säga, att man har bytt om tro på vad som är den rena och allena saliggörande läran. Men då herr Kilbom uppträder här, som han gör, förefaller det mig, som om han råkade i en våldsamt inkonsekvens. Det är ju alltid svårt att gräva igenom alla protokoll, men det vill förefalla mig — och jag tycker nästan, att det liksom ligger i luften — som om herr Kilbom, var gång han höjer sitt svärd, hyste en viss beundran för de åtgärder, som i militaristiskt avseende vidtagits där österut. Där är det ju på det viset, att samhällsmakten vilar på bajonetterna, och detta för närvarande i ännu högre grad än i något annat europeiskt land. Om man ger sin anslutning åt vad som just nu sker där österut, skall man absolut ha någon kortslutning i hjärnan eller också vara frigjord från varje logik, om man, som herr Kilbom vid ett par tillfällen sökt göra, hävdar en sådan uppfattning, att vi skola vara skyldiga att underkasta oss själva en annan sakernas ordning än den, vi anse vara riktigtast och rättast för våra grannar. Ställer man sig på den ståndpunkten, att det land, som man tagit till föredöme, har rätt att ordna sina inre angelägenheter, sin militära organisation och allt det där så, som det befinnes lämpligt för den regerande gruppen av detta lands samhällsmedlemmar, då förstår jag icke, hur man kan, som herr Kilbom i dag, utan vidare yrka avslag på den föreliggande huvudtiteln, för så vitt nämligen man vill tagas på allvar. Det är ju dock så, herr Kilbom, att vi befinna oss icke för närvarande i revolutionens stadium, utan vi äro här samlade i djupaste inre fred, höll jag på att säga, för att reglera en huvudtitel, som endast utgör en fortsättning av en rad föregående lagstiftningsbeslut, och som till följd därav icke kan av någon ansvarig medlem av denna kammare utan vidare avklippas, utan som bör avvecklas och uppordnas i full anslutning till de principer, efter vilka denna lagstiftning kommit till.

Jag reagerar emot, att herr Kilbom nu kommer och gör ett sådant yrkande, och att han sedan, när en ledamot av kammaren går upp för att försvara utskottets utlåtande, säger: »Det hade jag aldrig väntat mig, att en socialdemokrat skulle uppträda på ett sådant sätt.» Herr Kilbom! Vi socialdemokrater ha aldrig förklarar, att vi gilla den omorganisationsprincip, som herr Kilbom gör sig till målsman för. Även om det finns många saker och ting i fråga om kritiken av bestående samhällsförhållanden, däri våra uppfattningar kunna sammanfalla om huru det bör omordnas, så får herr Kilbom vara på det klara med att vi icke kunna inordna oss under herr Kilboms kommando i fråga om de riktlinjer, efter vilka vi skola ordna och länka förhållandena i det samhälle, som vi tillhöra.

Jag vill ännu en gång understryka, att vi aldrig komma att taga herr Kilbom på allvar, när han yrkar avslag på vår militära organisation i samma ögonblick som han anser, att den militära organisationen och *uteslutande den militära organisationen är det enda rätta underlaget för den ryska regimens upprätthållande*.

Herr **Kilbom**: Det synes faktiskt icke föreligga någon fara för att jag icke skall tagas på allvar. Herr Thorssons två anföranden synas mig bäst bevisa, att åtminstone han tar mig på allvar liksom även herr Jönsson i Revinge, så att den risken tror jag alltså icke föreligger.

Till herr Jönsson i Revinge vill jag säga, att skäl, för den, som icke tänkt

*Ang. anslagen
under riks-
statens fjärde
huvudtitel.*

(Forts.)

Ang. anslagen
under riks-
statens fjärde
huvudtitel.

(Forts.)

sig in i saken, måhända kunna förefalla självklara. Detta betyder emellertid icke att de äro så. Det har under de två tidigare riksdagar jag varit med mer än en gång inträffat, att riksdagen beslutat att ifråga om anslag till vissa ändamål ändra Kungl. Maj:ts förslag, och har då Kungl. Maj:t före riksdagens slut måst finna på utvägar i anslutning till riksdagens beslut. Det är klart, att det bleve alldeles på samma sätt i detta fall. Har riksdagen dragit in ett anslag, är det nämligen tydligt, att Kungl. Maj:t med ledning därav får utarbета förslag till de åtgärder, som beslutet föranleda. Vad betyder eljest budgetregleringen vid riksdagens slut, om det icke finns möjlighet för riksdagen att ändra på vissa utgiftsposter? Ännu är f. ö. icke Sveriges riksdag vare sig efter grundlagen eller efter praxis bunden av något annat än vad den själv äger att bestämma, detta allra minst i fråga om utgifterna, och det trodde jag, att i varje fall herr Jönsson i Revinge skulle veta.

Jag framhåller detta för att man icke genom pressen senare skall försöka sprida ut: »Tänk så enfaldiga dessa kommunister äro! De känna icke ens formerna för riksdagens arbete.» Ännu en gång vill jag framhålla, att vi icke begära det herr Thorsson skall följa vårt »kommando», icke alls, men vi hävda vår uppfattning, och vi göra anspråk på att ha rätt därtill, alldenstund vi representera en liten del av Sveriges folk, och måhända vid nästa riksdag en ännu större del, alldeles säkert för övrigt en större del. Det var någon, som skakade på huvudet. Ja, vi skola se nästa år vid denna tid.

Det var emellertid för att säga en annan sak, som jag begärde ordet, en sak som egentligen ligger utom denna fråga, nämligen herr Thorssons fullständiga anslutning till herr Tryggers uttalande här om dagen om tillståndet i Ryssland. Också herr Trygger förklarade, att man icke vet hur det blir i Ryssland, därför att regimen där *vilat på allt annat än folkmajoritet*. Till detta uttalande tycks nu herr Thorsson ha anslutit sig. Jag kan i varje fall icke fatta hans anförande på annat sätt och har endast velat notera hans yttrande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen givna propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på avslag därå biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 3—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
understöd åt
föreningar och
till skrifters
utgivande.

Vid härfpå skedd föredragning av *punkten 19*, angående understöd åt föreningar och till skrifters utgivande, yttrade

Herr **Törnkvist** i Karlskrona: Herr talman! Den nu föredragna punkten gäller ett anslag för understöd åt föreningar och till skrifters utgivande. Det har i sjöförsvarets del sin motsvarighet i en punkt längre fram, punkt 84. Jag har icke för avsikt att göra något yrkande, men utskottet har funnit, att dessa båda anslag, som äro av likvärdig natur, handhavas av olika myndigheter. Det förevarande anslaget fördelas av arméförvaltningens civila departement, under det att det motsvarande anslaget å sjöförsvarets del fördelas av Kungl. Maj:t. Utskottet har funnit anledning uttala önskvärdenheten utav att dessa båda anslag behandlas av motsvarande myndigheter, men det har i utskottsutlåtandet icke bestämt förordats någon viss myndighet. Jag tror, att jag vågar säga — min mening är det i varje fall, och jag tror, att det står i ganska nära överensstämmelse med den uppfattning, som uttalades på avdelningen — att vi önskat, att detta anslag skall fördelas av Kungl. Maj:t, i likhet med vad som redan sker beträffande motsvarande anslag för sjöförsvarets del.

Jag har för övrigt intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Malmroth**: Herr talman! Med anledning av vad som nyss yttrades vill jag meddela, att det anslag, varom här är fråga, tidigare fördelats av Kungl. Maj:t på samma sätt som fallet är beträffande motsvarande anslag under avdelningen sjöförsvaret. Emellertid har Kungl. Maj:t genom ett beslut av år 1919 förklarat, att vissa mål skulle avskiljas från Kungl. Maj:ts handläggning och i stället avgöras av vederbörande centrala förvaltningsmyndigheter. På grund härav har sedan dess förevarande anslag fördelats av arméförvaltningens civila departement. Om det emellertid nu skulle förefinnas en utpräglad önskan, att anslagsfördelningen åter skulle verkställas av Kungl. Maj:t, har jag för min del icke något att däremot i princip erinra. Jag förbehåller mig dock naturligtvis rätt att närmare pröva, vilken anordning som kan anses vara den lämpligaste.

*Ang.
understöd åt
föreningar och
till skrifter
utgivande.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 20, angående det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 21 av fjärde huvudtiteln föreslagit riksdagen att dels till det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 550,000 kronor, dels ock medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1924 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.

Till utskottet hade jämväl hänvisats två inom riksdagen väckta motioner, nämligen:

nr 233, inom andra kammaren av herr *Laurén*, som hemställt, att förutom det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagna anslaget till det frivilliga skytteväsendet riksdagen måtte för budgetåret 1924—1925 bevilja ett belopp av 200,000 kronor att jämte viss del av det föreslagna understödet användas för inköp av 6.5 mm. patroner m/94 från kronans förråd att enligt gängse grunder utdelas till de frivilliga skytteföreningarna; och

nr 156, inom första kammaren av herr *Lindhagen*, som föreslagit, att riksdagen ville besluta att — därest vissa i samma motion gjorda anslagsäskanden under tredje huvudtiteln icke skulle på grund av bristande tillgångar kunna bifallas — de erforderliga medlen i stället måtte uppbringas genom att sänka motsvarande belopp av det påbröd å 50,000 kronor, som föreslagits skola utgå till skytteföreningarna utöver de under föregående budgetår anslagna 500,000 kronor.

Utskottet, som till behandling i ett sammanhang förehaft dels Kungl. Maj:ts förevarande framställning, dels ock ovanberörda två motioner, den av herr *Lindhagen* väckta motionen i vad den avsåge nu ifrågavarande anslag, hemställde, att riksdagen måtte

a) med avslag å förenämnda motioner, den av herr *Lindhagen* väckta, i vad densamma avsåge frågan om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande, för detta ändamål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett extra reservationsanslag av 550,000 kronor; och

b) medgiva, att till den vid skytteförbundens överstyrelses expedition anställda personalen, med undantag av kassaförvaltaren, finge från förefintliga reservationer under extra anslaget till det frivilliga skytteväsendets befrämjande under år 1924 utbetalas dyrtidstillägg enligt de grunder, som för samma

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

år vore eller kunde varda bestämda i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Vid denna punkt hade reservationer avgivits:

av herrar *Carl G. Ekman* och *Olofsson* i Digernäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

- a) med avslag å — — — — — av 500,000 kronor; och
b) medgiva — — — — — tjänst.

av herrar *Lindblad*, *Oscar Olsson*, *Johan Nilsson* i Malmö, *Fritz L. Lindqvist*, *Anderson* i Råstock, *Waldén*, *Jansson* i Falun, *Carlsson-Frosterud*, *Andersson* i Prästbol och *Ljungberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) dels avslå såväl Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av ett extra reservationsanslag av 550,000 kronor för det frivilliga skytteväsendets befrämjande som ock herr Laurén i ämnet väckta motion, dels ock finna herr Lindhagens ovanberörda motion i vad den avsåge nu ifrågavarande anslag besvarad av vad sistnämnda reservanter anfört och hemställt;

- b) medgiva — — — — — tjänst.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr Laurén: Herr talman! Jag kan icke neka till att det var en besvikelse, när jag såg, att utskottet tyvärr avstyrkt min motion. Jag förstår emellertid skälen därtill, särskilt med hänsyn till de beslut, som fattats under de närmast föregående veckorna, då andra nödvändiga anslag avstyrkts med hänvisning till det ekonomiska läget.

Anslaget minskande är emellertid till stor nackdel för skytterörelsens befrämjande. Det har under föregående år visat sig, att en hel del föreningar måst nedlägga sin verksamhet, just därför att icke skyttarna kunnat komma i åtnjutande av samma anslag, som de tidigare ha haft. Särskilt en del mindre föreningar, mera avlägsna de stora centra, ha måst sluta sin verksamhet, som dock måste anses vara av behovet påkallad. Det större antalet av skytteföreningarnas medlemmar äro icke så väl situerade, att de ha råd att offra hur mycket som helst på ammunitionsanskaffning. Det är den största kostnaden för dem, och det möter ju också största hinder att utan ammunition kunna öva sig i vapnets bruk. Skyttarna borde ju också rättvisligen, tycker man, då de offra tid och krafter på ett arbete för fosterlandets försvar, ha ammunitionen om icke helt gratis, så åtminstone till så billigt pris som möjligt, eller också böra de erhålla motsvarande anslag, så att de kunna skaffa sig sin ammunition. Nu är det också så, att staten för den ammunition, som den tillhandahåller, tar betydligt mera än de enskilda fabrikena. Staten tar, när tomhylsan återlämnas, 10 öre för varje patron, under det att de andra omladda för 6 öre och med bättre kulor, än vad staten har, för 6.3 öre. Denna väsentliga skillnad har gjort, att skyttarna fått lov att hänvända sig till de enskilda fabrikena. Men även då behövs det anslag för att skaffa denna ammunition. Nu blir det, om utskottets förslag går igenom, anslag till själva organisationen. Därmed är ju i viss mån, men endast i viss mån, ändamålet vunnet, ty det är icke med skytterörelsen som med armén, att om man har en organisation, kan rörelsen sedan svälla ut omkring denna. Men vad som går med armén, går icke då det gäller en frivillig sammanslutning, ty även om man har en aldrig så god organisation och de frivilliga trupperna saknas, betyder organisationen ganska litet.

Det är erkänt och har erkänts i propositionen, att skytterörelsen har betydelse.

se. Jag har förut i denna kammare för några år sedan framhållit, att under det att antalet patroner, som anslagits till de värnpliktigas övningar, går upp till 18 miljoner, går skyttarnas till cirka 10 miljoner om året, och då det från dessa 18 miljoner icke så litet går till maskingevären, kan man i alla fall säga, att de skott, som lossas av de frivilliga skyttarna, motsvara åtminstone $\frac{2}{3}$ av det antal som lossas vid armén. Därtill kommer, det kan jag av egen erfarenhet säga, att varje skott, som lossas inom enskilda skytteorganisationer, sker under övning och med tanke på att få bästa möjliga resultat, vilket man tyvärr icke kan säga om de skott, som lossas under de värnpliktigas övningar, då det bland de värnpliktiga finns ett rätt stort antal, som icke äro intresserade av att få så gynnsamma resultat som möjligt. Jag har talat med många skyttar, som sagt, att de under sina värnpliktsövningar haft betydlig nytta av att de varit med i skytteförening och där lagt grunden till den färdighet, som sedermera bibringats dem under värnpliktsövningarna. Vi veta också själva från skolorna, att den lärjunge, som är flitig och intresserad samt har skaffat sig underbyggnad förut, har det mycket lättare och blir bemött på ett annat sätt, än den som är lat.

Det finns så ofantligt många skäl, som man kan åberopa just till försvar för detta ökade anslag, men då jag nu tydligt förstår, att ett yrkande om bifall till min motion vore lönlöst — man hänvisar till det ekonomiska läget, och det avklipper alla anslag, även aldrig så nödvändiga — skall jag, herr talman, i stället be att få yrka bifall till vad utskottet här föreslagit, nämligen ett anslag på 550,000 kronor till det frivilliga skytteväsendet.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Som reservant ber jag att i största korthet få yrka bifall till min reservation. Jag anser nämligen, att varken det finansiella läget eller andra förhållanden för närvarande kunna berättiga en höjning av detta anslag från det under fjolåret bestämda beloppet. Jag tror snarare, att man borde sänka det, men man bör åtminstone icke gå över, vad fjolårets riksdag beviljade på denna punkt. Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till herr Ekmans och min reservation.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Herr talman, mina herrar! I utlåtandet har vid ifrågasvarande punkt fogats en reservation av herr A. C. Lindblad m. fl., som yrka avslag på första delen av denna punkt i utskottsutlåtandet och bifall till den andra delen. Jag skall be att med några ord få beledsaga ett yrkande om bifall till denna reservation.

Det gäller här ett anslagsbelopp på 550,000 kronor, d. v. s. en god del över en halv miljon. Årets statsverksproposition har kännetecknats av en strävan till sparsamhet på så gott som alla punkter. Särskilt har i denna kammare, jag tror upprepade gånger, påpekats, att den sociala och den kulturella budgeten alldeles särskilt beskurijs. Vi ha ju i livligt minne lördagens debatt rörande en reservation till förmån för höjt anslag till lån åt särskilt begåvade studerande och hur finansministern med mycket stor kraft kastade sig in i debatten för att förebygga en ökning utöver vad Kungl. Maj:t hade föreslagit, ifrån synpunkten att det statsfinansiella läget icke tål vid någon ökning. Jag ser icke herr statsrådet och chefen för finansdepartementet närvarande här i dag. Han borde egentligen ha varit här för att söka tillvarataga det statsfinansiella intresset på denna punkt; ty det torde väl kunna sägas, att om åtminstone en god del av det anslag, såsom det tidigare fördelats, indroges, skulle detta skada statsintresset mindre än ett åsidosättande av befogade intressen i fråga om exempelvis kulturbudgeten.

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

Jag vet, att man vidrör en mycket känslig sak, om man ifrågasätter, att detta anslag är onödigt. Det har på vissa håll blivit nästan en religion, att skytterörelsen har mycket stor betydelse för vårt lands försvar, och försvarsrevisionens majoritet har också varit inne på den saken och gjort en ansats att infoga den frivilliga skytterörelsen i en framtida försvarsorganisation. Nu kan man ju till detta säga, att försvarsrevisionsmajoritetens förslag i övrigt icke tilldragit sig synnerligen stor respekt från något håll, och även beträffande denna punkt torde man väl då våga draga samma konsekvens. Jag har för min del den uppfattningen, att den frivilliga skytterörelsens betydelse för vårt försvar är i varje fall i högsta grad diskutabel, och detta torde vara tillräckligt skäl för mig att intaga den ståndpunkt, jag har intagit, och den ståndpunkt, mitt parti intager, nämligen att gå på den rena avslagslinjen.

Jag har roat mig att se efter — något nöje var det gudbevars visserligen icke — hur det anslag, som utgår under innevarande budgetår, använts. Det gäller ett sammanlagt belopp av 554,000 kronor, och jag har verkligen icke kunnat underlåta att tänka på vissa besparingar, som i statsverkspropositionen gjorts på andra anslag och jämföra deras betydelse för vårt statsliv med vissa av de grupper av utgifter, som ingå under detta skytteanslag. Man finner till exempel i redogörelsen härför, att till reseersättning åt ledamöterna i skytteförbundens överstyrelse och dess verkställande utskott utgå 8,000 kronor. Skulle det nu vara så farligt för vårt försvar eller för vårt lands säkerhet, om en sådan anslagspost helt och hållet indrogs. Vi ha vidare ett belopp, som också utgår under samma rubrik »till bestridande av överstyrelsens administrationskostnader», till arvoden, hyra m. m. av icke mindre än 27,800 kronor. Om man nu tänkte sig, att den inspektionsuppgift, som överstyrelsen har för fosterlandets skull, gjordes för ett billigare arvode, om styrelsen stuvade in sig i lokaler, där hyran i varje fall kunde nedbringas något, skulle någon fara för fäderneslandets säkerhet därigenom uppstå? Alldeles säkert icke. Här är vidare anslag till reseersättning åt Kungl. Maj:ts ombud i skytteförbundens styrelser på 8,000 kronor. Även indragningen av en sådan post kan enligt min mening icke anses vara farlig, det skulle ju verka lättande på budgeten. Så ha vi en post, som gäller anskaffande av skyttemärken. Ja, det är ju en fåfänga, att har man ordentligt skjutit ett antal prickar, så får man en medalj, och den tillfredsställer ens sinne och har betydelse för det fortsatta skjutandet. Men icke tror jag, att det skulle vara någon fara för fäderneslandet, om man åtminstone temporärt indrog anslag för sådant ändamål. Jag skall ytterligare här taga upp det anslag till pris i tävlingsskjutningar samt till arvoden åt instruktörer o. s. v., som utgår med 177,000 kronor. Ja, jag kan icke inse, att det skulle från rikets synpunkt vara så farligt att draga in hela skytteanslaget, och någon särskild fara för rikets säkerhet skulle härigenom uppenbarligen icke uppstå. Naturligtvis kan man invända, att anslagen måste användas på det sätt, som skett, när de nu en gång givits, men det är ju icke något skäl för att bibehålla i budgeten ett anslag, som i och för sig verkligen kan med fog anses vara överflödigt och icke alls tjäna det ändamål, som man vill låta påskina, att det skulle tjäna.

Herr talman! Med denna randanmärkning till reservationen skall jag be att få yrka bifall till den av herr Lindblad m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Detta anslag har varit uppfört på riksstaten under många år. Och när vi stå inför en reorganisation av vårt försvarsväsende, kan jag inte inse, varför man just nu skulle gå så drakoniskt till väga att man helt och hållet stryker detta anslag. Ty såväl i försvarsrevisionsförslaget som i regeringspropositionen är ju föreslaget, att de som ha en viss

skjutskicklighet skulle komma i åtnjutande av några dagars förkortning i sin värnpliktstjänstgöring. Om det förslaget skulle bli bifallet, är det klart att man, om de värnpliktiga skola ha någon nytta av detsamma, måste bibehålla den nuvarande skytteorganisationen. Ty i annat fall blir ju denna bestämmelse helt och hållet en bestämmelse på papperet.

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

Nu kan man visserligen säga, att de här pengarna skulle man kunna använda för något annat ändamål, men det kan ju nästan sägas om vartenda anslag, som är uppfört på riksstaten. Här har man nu en försvarsbudget, som även socialdemokraterna ha godkänt, och som slutar på 138 miljoner i runt tal. Och då kan man väl säga att de 550,000 kronorna, eller 500,000 i fall man går på herr Olofssons i Digernäs yrkande, inte spela en så utomordentlig roll i förhållande till samtliga försvarsutgifter, att man har någon anledning att draga upp en stor principdebatt om anslaget i fråga. Utan på dessa grunder, och i betraktande av att man nu står inför en reorganisation av hela försvarsväsendet, tror jag verkligen att riksdagen skulle göra klokt i att även för nästkommande år uppföra anslaget på riksstaten. De siffror, som herr Törnkvist anför, hänföra sig till överstyrelsens begäran om anslag, men dess anslagsäskande är reducerat i hög grad redan av departementschefen. Man kan sålunda inte alls utgå från dessa siffror, eftersom de ju redan äro avkortade med mer än hälften.

På dessa grunder ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag. Dock skulle jag inte alls bli ledsen över, om herr Olofssons i Digernäs yrkande vinner kammarens bifall. Redan i statsutskottet höll jag för övrigt före, att det av strategiska skäl, så att säga, nog var säkrast att stanna vid ett anslag lika med föregående årets.

Herr Törnkvist i Karlskrona: Med anledning av den siste ärade talarens erinran rörande siffrorna vill jag ge det svaret, att de siffror jag här föredrog voro de siffror som uttrycka fördelningen av de anslag, som vid fjolårets riksdag beviljades, och som löpa innevarande budgetår. Det är sålunda, herr Jönsson i Revinge, inte något annat än användande av de anslag, som nu förbrukas, som jag här vidrört.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Malmroth**: Herr talman, mina herrar! Beträffande det nu föreliggande anslaget är ju situationen den, att Kungl. Maj:t begärt detsammans uppförande å riksstaten med 550,000 kronor. Detta belopp har också av statsutskottets majoritet tillstyrkts. Det socialdemokratiska partiets representanter inom utskottet ha yrkat avslag på Kungl. Maj:ts förslag, under det att två andra ledamöter ansett anslaget böra sättas till jämnt en halv miljon kronor.

Vad nu det socialdemokratiska yrkandet beträffar, så är det ju i full konsekvens med den hållning, partiet städse intagit i denna fråga. Ehuru jag från mina utgångspunkter måste beklaga, att riksdagens största parti skall intaga en sådan hållning gentemot en rörelse, som ur försvarssynpunkt otvivelaktigt måste tillmätas ett mycket stort värde, är det dock ingalunda min mening att nu upptaga någon strid om det berättigade i denna det socialdemokratiska partiets ståndpunkt.

Emellertid torde böra erinras om, att samtliga borgerliga partier inom riksdagen de sista åren varit av den uppfattningen, att anslag åt den frivilliga skytterörelsen allt fortfarande borde utgå. Beloppet har dock icke ansetts kunna sättas så högt som tidigare varit fallet, utan har man av statsfinansiella skäl funnit sig nödsakad att väsentligt nedsätta detsamma. Så skedde också vid nästlidet års riksdag, då man med anledning av väckta motioner i ämnet beslöt bevilja skytterörelsen ett anslag av 500,000 kronor. Emellertid förefanns

Ang. det frivilliga skytteväsendets befrämjande.
(Forts.)

sedan föregående år en reservation på något över 50,000 kronor, varför skytterörelsen under det nu löpande budgetåret haft till sitt förfogande 550,000 kronor.

När riksdagen förra året beviljade förenämnda 500,000 kronor, grundades detta beslut icke på någon som helst särskild undersökning om vad skytterörelsen kunde behöva för att på behörigt sätt upprätthållas. Sedan dess har emellertid försvarsrevisionen slutfört sin utredning och framlagt sitt betänkande. Härvid har det visat sig, att partiställningen inom revisionen varit precis densamma som inom riksdagen. Det socialdemokratiska partiet har förklarat, att det icke vill vara med om något anslag till skytterörelsen. Samtliga övriga inom revisionen representerade partier hava däremot varit av den uppfattningen, att skytterörelsen är av så stor betydelse ur försvarssynpunkt, att densamma med nödvändighet bör inramas i själva försvarsorganisationen. Ifrågavarande partier hava därjämte ansett, att därest skytterörelsen skall kunna upprätthållas, staten måste lämna densamma ett visst årligt understöd. För att man skulle få klart för sig, hur stort belopp, som för ändamålet erfordrades, fördes vissa överläggningar med representanter för skytteförbundens överstyrelse, och kom man därvid till den uppfattningen, att ett anslag på 750,000 kronor var det minsta, som behövdes, för att rörelsen överhuvud taget skulle i längden kunna upprätthållas.

Som herrarna känna, har jag i den för riksdagen framlagda propositionen angående försvarets ordnande helt anslutit mig till den uppfattning, som i försvarsrevisionen gjorts gällande av de borgerliga partierna. När det nu gällde att uppgöra försvarsbudgeten för 1924—1925 yrkade jag därför, att skytterörelsen skulle erhålla ett anslag på 750,000 kronor, så att den skulle kunna nöjaktigt upprätthållas intill dess riksdagen kommit i tillfälle att pröva den föreslagna nya försvarsorganisationen. Emellertid kunde jag icke genomdriva detta belopp utan fick nöja mig med ett mindre. Finansministern ingrep nämligen och förklarade, att han med anledning av den rådande ekonomiska situationen icke kunde vara med om att höja anslaget till 750,000 kronor, utan borde det sparas på denna punkt likasom på alla andra. I motsats till vad en föregående ärad talare antagit vara förhållandet, har alltså finansministern även i detta fall gjort sin behöriga insats. Då jag med hänsyn till nu angivna omständigheter måste pruta ner anslaget, ansåg jag mig dock icke kunna stå till svars med att gå längre ner än att skytterörelsen komme i åtnjutande av samma belopp för kommande budgetår som det har för det innevarande eller 550,000 kronor.

Under återopande av vad jag nu anført, och under starkt betonande av den verkligt stora betydelse som skytterörelsen har för vårt försvar, hemställer jag vördsamt till kammarens ledamöter att bifalla Kungl. Maj:ts av statsutskottet tillstyrkta förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o bifall till den av herrar *Carl G. Ekman* och *Olofsson* i Digernäs avgivna, vid punkten fogade reservationen samt 3:o bifall till den reservation, som avgivits av herr *Lindblad m. fl.*; och förklarade herr talmannen sig anse den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid, varför herr talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka herr talmannen fann den under 1:o angivna nu hava flertalets mening för sig. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående punkten 20 av statsutskottets utlåtande nr 4 antager utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit den av herrar Carl G. Ekman och Olofsson i Digernäs vid punkten avgivna reservationen.

Omröstningen enligt denna voteringsproposition utföll med 92 ja mot 80 nej, vadan propositionen för huvudvoteringen erhöll följande av kammaren nu godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid punkten 20 i statsutskottets förvarande utlåtande nr 4 av herr Lindblad m. fl. fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Huvudvoteringen utföll med 94 ja mot 71 nej; och hade kammaren alltså bifallit den vid punkten fogade, av herr *Lindblad m. fl.* avgivna reservationen.

Punkterna 21—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34, angående anslaget till reparation, föredrogs härpå; och yttrade därvid

*Ang.
anslaget till
reparation.*

Herr **Thorsson**: Herr talman! Vid behandlingen av denna punkt anhåller jag att få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk. På sid. 79 i den kungl. propositionen lämnas en redogörelse för stamhästantalet inom armén. Den sträcker sig ett par år tillbaka, och det framgår därav, att i slutet av år 1922 uppgick arméns hästar till 9,551 eller 949 hästar mer än det antal, som i 1922 års statsverksproposition beräknats komma att vid slutet av samma år finnas vid truppförbanden, och vid slutet av år 1923 har vid en gjord undersökning konstaterats, att hästantalet är 448 stycken mera än det antal Kungl. Maj:t gått ut ifrån vid beräkningen av de anslagskrav, som äro beroende på antalet hästar. Nu förhåller det sig ju på det sättet, att om antalet man och hästar upptages till högre antal än det i verkligheten är, så kan man på det viset höja kravet på riksdagens anslagsvillighet. Statsrådet och chefen för försvarsdepartementet har också fördenskull föreskrivit, att vederbörande helt enkelt skola kassera det antal hästar, som enligt Konungens och riksdagens samfälliga beslut verkligen skulle kasseras.

Huru har det nu kunnat uppstå en sådan skillnad mellan det antal hästar, som skulle vara på stat, och det antal, som förefinnes i verkligheten? Det kan icke hava skett på något annat sätt, än att man endera vid anskaffningen av hästmaterialet har anskaffat flera hästar än riksdagen beviljat medel till, eller också har man vid kassationen icke kasserat det antal hästar, som ingår i planen, och det senare är naturligtvis det mest avgörande momentet. Men om detta är förhållandet, så gör jag mig med detsamma en fråga, varför hava vi nio pro-

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

cents kassation? Svarar icke denna siffra mot den verkliga kassationsprocenten, så skall naturligtvis kassationssiffran ändras, och icke hästantalet ändras. i varje fall icke ändras på det sättet, att man ett år efteråt får veta, att vi haft nära ett tusen hästar mera på stat än planerna egentligen avse att vi skulle ha. Varje häst kostar statsverket i mundering och utfodring m. m. omkring 1 krona 50 öre om dagen. Efter dessa grunder hava munderingsanslaget, furageringsanslaget, sjukvårdsanslaget och intendenturanslaget obehörigen påverkats under räkenskapsåret 1922 med i runt tal en halv miljon kronor och under räkenskapsåret 1923 med i runt tal 300,000 kronor. Jag finner det vara synnerligen anmärkningsvärt, att den institution inom militärförvaltningen, som har till uppgift att genom sin tekniska revision se till att antalet utfodringsrationer står i riktigt förhållande till antalet hästar enligt riksdagens beslut icke gjort detta. Jag har icke den ringaste anledning att misstänka andra bevel-segrunder än att man har, då riksdagen visat sig icke vilja bevilja tillräckliga medel för remontering, velat upprätthålla häststammen genom att minska kassationen, men jag finner det icke vara riktigt, och jag finner, att arméförvaltningens revisionsavdelning har brutit i sin plikt, när den icke för Kungl. Maj:t har påpekat, att här har åtgått mera till utfodring än som bort utgå, om de av Konung och riksdag givna grunderna hade följts på sätt som avsett varit.

I förlitande på att herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet är intresserad av att anslag icke på dylikt sätt onödigt överskridas har jag tillåtit mig, herr talman, att fästa kammarens uppmärksamhet på detta förhållande.

I samband med detta ber jag att med herr talmannens tillstånd få beröra en punkt, som vi komma till om en liten stund, då den hänger så omedelbart tillsammans med denna. Det är punkten om hästlegan, enär den ena är i viss mån avhängig av den andra efter mitt sätt att se. Det är så, att av gammalt har hästlegan varit en ganska omfattande kostnadsfråga, och jag känner mig liksom litet glad i dag, när jag efter många års strid på detta område har lyckats att få ett erkännande från sakkunnigt håll, att min gamla käpphäst också duger att rida på. Det var nämligen så, att jag för många år sedan ifrågasatte, om det icke kunde vara klokt att, i stället för att man hyrde alla möjliga utrangerade och kasserade hästar och drog ihop en veritabel samling av till utseendet allt annat än trevliga djur, man försökte att samarbeta på det viset beträffande arméns hela hästtillgång, att man överförde största möjliga antal av de kasserade hästarna till lejningskontingenter, och att kronan i stället för att leja hade egna hästar som man utackorderade. Själva detta utackorderingsystem har nu, som jag förmodar herrarna med intresse hava läst i propositionen, vunnit allmänt gillande och erkännande, och det har visat sig, att det är ur ekonomisk synpunkt en betydande fördel för statsverket att övergå till utackorderings-system, d. v. s. köpa hästar, använda dem för den tid som erfordras för övningsgarnas bedrivande och sedan utackordera dem till fodervärdar, som efter vissa år få hästarna som sin egendom för det att de skött dem väl och brukat dem förnuftigt under den tid de haft dem utackorderade hos sig. Nu har detta system slagit igenom i så måtto, att Kungl. Maj:t föreslår i föreliggande proposition på sid. 91 till inköp av ackordshästar, 377 hästar à 600 kronor per st. Jag ifrågasätter, om icke detta antal 377 inköpta ackordshästar skulle i någon mån kunna minskas, och om icke när man nu står inför en omfattande kassation man då i största möjliga utsträckning kunde överföra från regementena kasserade hästar till att fullgöra samma uppgifter som ackords- och lejningshästar. Jag är på det klara med, att dessa naturligtvis icke någon längre tid kunna användas, men om de endast kunde användas ett par år, så vore det till avsevärd fördel för statsverket, och framför allt om riksdagen stannar för ett beslut att minska den kavalleristiska styrkan inom armén, ligger däri en anledning att i

stället för att på offentlig auktion försälja det hästmaterialet, som befinner lämpligt att bortauktionera, överföra detta till ackordshästarnas kategori.

Jag har intet yrkande, jag har endast velat påtala det missförhållande, som jag berörde i första punkten, då det enligt min uppfattning kan på ett betänkligt sätt bidraga till att snedvrída de av Kungl. Maj:t gjorda beräkningarna, om vederbörande myndigheter anse sig kunna tillämpa Konungens och riksdagens bestämmelser efter de principer, som tyckas hava varit förhärskande under de två senare åren.

Jag har intet yrkande annat än om bifall till Kungl. Maj:ts förslag i den föreliggande punkten.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Malmroth**: Herr talman! Med anledning av de av herr Thorsson framförda båda anmärkningarna skall jag be att få lämna några upplysningar.

Som bekant förutsätter gällande härordning, att vid varje truppförband skall finnas ett visst antal stamhästar. För att detta antal skall kunna upprätthållas förutsättes också i härordningen, att varje truppförband skall årligen erhålla ett visst antal remonter. På detta sätt hålles stamhéstantalet uppe, och anslag beräknas sedermera efter det antal hästar, som för varje år antagas finnas vid truppförbanden. Nu har emellertid riksdagen under de senaste åren icke beviljat anslag för inköp av det antal remonter, som behövs för att hålla stamhéstarna uppe vid den numerär, som enligt härordningen skall finnas, utan man har diskonterat den i en blivande ny härordning förutsatta reduceringen av stamhéstantalet och i överensstämmelse därmed minskat det årligen erforderliga antalet remonter. För min del har jag alltid varit av den uppfattningen, att när man minskade antalet remonter, så borde man såsom en konsekvens härav också minska antalet stamhästar. Så vitt jag vet har Kungl. Maj:t under de båda sista åren levat i den uppfattningen, att så även skett. Emellertid upptäcktes det inom finansdepartementet — jag tror det var under min företrädares tid — att det icke hängde rätt ihop härmed utan att vid truppförbanden funnos flera hästar än vad de å riksstaten upptagna anslagen förutsatte. Med anledning härav igångsattes en utredning i ärendet. Denna utredning, vilken inkom till departementet under min ämbets-tid, utvisade, att vid truppförbanden icke verkstälts kassation i den utsträckning, som enligt min uppfattning rätteligen bort ske. Enligt vad jag sedermera erfarit hava vederbörande truppförbandschefer resonerat sålunda: Det är i gällande härordning fastslaget, att det skall finnas så och så många stamhästar. Nu ha vi visserligen fått ett minskat antal remonter än som erfordras, men då härordningen måste upprätthållas, finnes ingen annan utväg än att minska kassationen. På detta sätt har det gått till, att det i verkligheten finnas flera stamhästar än det finns medel beräknade för under vederbörande underhållsanslag. Jag ger herr Thorsson fullständigt rätt därutinnan, att ett sådant förfarande icke kan vara riktigt.

När nu saken i höstas vid uppgörandet av statsverkspropositionen blev aktuell, uppstod fråga, hur man skulle förfara med det uppkomna överskottet av stamhästar eller omkring 1,000 st. Jag hade då först den tanken att man borde gå rationellt till väga och helt enkelt från armén avskilja ifrågavarande så att säga övertaliga stamhästar för att få anslagen att gå ihop. Emellertid framgick av en från vederbörande myndigheter infordrad utredning, att det icke gärna gick för sig att på en gång slå ut så många stamhästar; dels kunde övningarna i så fall icke bedrivas enligt de fastställda utbildningsprogrammen och dels skulle utkastandet av så många hästar på marknaden medföra förlust för staten. Med anledning härav har Kungl. Maj:t, i överensstämmelse med myndigheternas förslag, i stället föreskrivit, att kassationen skall ökas och stamhéstantalet därigenom successivt nedbringas. I statsverkspropositionen har jag

*Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)*

Ang.
anslaget till
remontering.

(Forts.)

jämväl uttalat att, när man kommer in på nästa budgetår, man bör söka nedbringa stamhästantalet till det, som ligger till grund för anslagsberäkningen.

Vad sedermera den andra anmärkningen beträffar skall jag, med herr talmannens tillstånd, be att få säga några ord även därom. Under anslaget till hästlega är beräknat, att det skall inköpas 377 ackordshästar under kommande år. Herr Thorsson har ifrågasatt, att man i stället skulle för detta ändamål taga i anspråk de övertaliga stamhästar, som enligt vad nyss nämnts finnas vid truppförbanden. Förvisso är detta en utväg, som man bör anlita, därest det är möjligt. Men jag tror knappast att det går för sig. Till följd av den minskade kassationen äro nämligen de hästar, som numera utmönstras, så underhaltiga, att de knappast duga till någonting. Enligt vad till min kännedom kommit har det sålunda inträffat, att de stamhästar, som jämlikt gällande bestämmelser skolat överlämnas till infanteriet, varit så dåliga, att de vid framkomsten till vederbörligt truppförband icke kunnat användas utan måst omedelbart nedslaktas.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Jag tror det är anledning att vara departementschefen tacksam därför, att han utlovat åtgärder emot dessa övertaliga hästar vid arméns truppförband. Den minskade kassationen har medfört, att en stor del av de beridna truppförbandens hästmaterial blivit underhaltigt; ett förhållande, som bland annat framgår av de dåliga hästar, som infanteriet erhållit. Det är egentligen så, att en kassation av 9 % är ganska låg, när man tar i betraktande, att de äro 4 $\frac{1}{2}$ år gamla när de komma i tjänst, och när därtill kommer, att en stor del av dessa hästar omkomma genom olyckshändelse på ena eller andra sättet, vadan medelåldern vid kassationen blir omkring 16 år. När man så haft en betydligt mindre kassation under åtskilliga år, bli givetvis en hel del av dem alldeles för gamla. Därför tror jag att departementschefen har rätt uti, att det icke är just så stor uträkning att överföra dem till kulsprutehästar och sådant, ty de äro säkert ganska litet användbara för detta ändamål. Jag anser därför, att de pengar, som nu föreslås skola användas till inköp av detta slags hästar, kunna anses vara ganska väl använda, när man tar i betraktande dels inköpspriset i förhållande till vad det kostar att leja hästar och dels den billiga uthyreskostnaden under den tid man icke kommer att hava dem i tjänstgöring. Det är således enligt min mening en god affär.

Herr Thorsson: Jag vill endast säga, att jag har icke med mitt yttrande avsett att rikta någon anmärkning mot departementschefen, ty det som departementschefen själv framlagt här i propositionen har ju utgjort det material jag använt i dag. Vad jag egentligen riktat min anmärkning emot här, det är att den myndighet, som haft skyldighet att se till att av Konung och riksdag fattade beslut bliva verkställda och efterlevda, har brustit i sin plikt, nämligen arméförvaltningens intendenturdepartement. Den skall vid den tekniska revisionen se efter denna sak. Förhållandet kunde ju ha varit, att vi i stället för att hava ettusen hästar, som tillhörde kronan, kunde haft något tusental tillhöriga enskilda personer; det är denna centralrevisionens slapphet, som föranlett mig att här i kammaren fästa upmärksamheten på detta förhållande. Det är något som är på tok på det stället, där man reviderar detta, och det kan icke vara någon annanstans än där man har att utöva den rent tekniska och militära revisionen där uppe i arméförvaltningen. Skulle jag hava fel i mitt påstående, så är jag mycket glad över att jag blir korrigerad, ty det är alltid någon, som slutligen skall fastna för ansvaret för detta, och ett faktum är, att det är nära en miljon kronor, som man på detta vis har låtit statsverket betala ut under en pressande och bekymmersam tid. Det ledsamma är därjämte, att denna tendens medfört ungefär samma resultat vid armén som vid flottan, där man är så

besvärad, när man skall utrangera en gammal båt, så att man kör med den hur gammal den än är, endast för att man skall hava ett visst antal båtar, därigenom uppehållande ett felaktigt begrepp i landet om innebörden av vad man har. Här hava vi 9,000 hästar, nu får man höra dels av herr statsrådet och dels av en gammal hästkarl här bakom, som är intresserad på detta område, att det är så mycken dålighet bland dessa 9,000 hästar, så att de knappast duga till att bära kulsprutor, när de komma bort efter att ha burit en karl. Jag tror nu icke, att de äro så fasligt dåliga, men icke vill jag, att vi skola göra oss skyldiga till djurplågeri, utan den senare delen av mitt anförande betraktar jag mera som en from önskan, som jag låter sakkunskapen realisera så långt det överhuvud taget är förenligt med statens intresse. Ty det är för mig det huvudsakliga härvidlag.

Ang.
anslaget till
remontering.
(Forts.)

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr talman! Det kan vara så, att en häst, oaktat han mycket väl duger att rida på, icke därför är så förstklassig som körhäst. Det är nämligen meningen, att de hästar, varom här är fråga, skola användas som körhästar. Och om herr Thorsson hade sett de hästar, på vilka infanterikaptenerna äro beridna, skulle han, särskilt i betraktande av att dessa hästar väl äro de bättre kassationshästarna, ge mig rätt i att det nog finnes en hel del skrot i den vägen vid de beridna truppförbanden.

Jag förstår heller icke riktigt den synpunkt, som arméförvaltningen framhållit, nämligen att om dessa 600 hästar skulle kastas ut i marknaden, så skulle de rent av demoralisera densamma, så att staten skulle få så litet för dem och göra så stor förlust. Ty när de kosta bortåt 600 kronor om året i underhåll, och försäljningssumman för dem vanligen är 100 kronor, så säger det sig självt, att det spelar ganska liten roll, om staten säljer dem för 100 kronor eller eventuellt för 75 kronor.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 35 och 36.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 37, angående anslaget till truppförbandens övningar.

Under punkten 38 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 2,030,358 kronor, med 205,358 kronor till 1,825,000 kronor.

Ang.
anslaget till
truppförbandens
övningar.

Utskottet, som ansett sig böra avstyrka Kungl. Maj:ts förslag i vad det samma avsåge anslag till frivilliga landstomsövningar, hemställde, att riksdagen måtte minska ordinarie reservationsanslaget till truppförbandens övningar, nu 2,030,358 kronor, med 255,358 kronor till 1,775,000 kronor.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Swartz, Widell, C. Petrus V. Nilsson, Hallin, Jeansson*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp. *Norman* och *Holmgren* förklarar sig anse, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Malmroth**: Herr talman mina herrar! Under förevarande anslag har Kungl. Maj:t åskat 50,000 kronor för beredande av möjlighet till frivilliga övningar med landstormen. Statsutskottet har icke ansett sig kunna tillstyrka detta. Reservation är emellertid avgiven av en del ledamöter med yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Ang.
anslaget till
truppförbandens
övningar.
(Forts.)

Beträffande ifrågavarande anslagspost ber jag få nämna, att anslag för frivilliga landstörmsövningar varit uppfört i riksstaten ända tills för ett par år sedan, då det ströks ur riksstaten efter ett därom inom första kammaren framställt yrkande. Under den i ämnet förda överläggningen gjordes gällande, att anslaget hade samma karaktär, som övriga till enskilda sammanslutningar utgående understöd och följaktligen borde med hänsyn till den statsfinansiella situationen saklöst kunna strykas. Då denna uppfattning emellertid är felaktig, ber jag, herr talman, att få lämna en redogörelse för detta anslags karaktär. Jag vill sålunda visa, att det är av en helt annan natur än exempelvis anslaget till skytteriölsen ävensom att detsamma utgör en integrerande del av såväl den härordning, som riksdagen beslöt 1914, som den därförut gällande.

Jag vill då till en början erinra om att i den proposition med förslag till ny härordning, som framlades vid 1901 års riksdag, framhölls, att det vore av stor betydelse, att landstormen erhöle en efter våra förhållanden avpassad organisation. Då emellertid erforderlig utredning i ämnet icke blivit verkställd, kunde något förslag icke då framläggas. I den skrivelse, som riksdagen avlät med anledning av Kungl. Maj:ts proposition, ansåg sig riksdagen böra understryka angelägenheten av, att landstormen så snart som möjligt finge en tillfredsställande organisation. Med anledning därav upptogs frågan om landstormens organisation och efter verkställd ingående utredning i saken, framlade Kungl. Maj:t för 1904 års riksdag förslag i ämnet. Detta förslag gick bland annat ut på, att landet skulle indelas i landstörmsområden, att för varje område skulle utses en befälhavare och en förrådsförvaltare, att landstormen inom de olika områdena skulle organiseras, samt att dess behov av befäl skulle fyllas genom anordnande av frivilliga landstörmsbefälsövningar. Detta Kungl. Maj:ts förslag blev av riksdagen bifallet, och i riksstaten uppfördes ett nytt ordinarie anslag, benämnt »landstormen». Under detta anslag upptogs bland annat en post på 21,000 kronor för frivilliga befälsövningar. Vid 1911 års riksdag blev denna post höjd till 32,570 kronor. I 1914 års härordningsproposition utgick man från, att landstormens organisation skulle förbli såsom den var, endast med den skillnad, att en obligatorisk landstörmsövning om fem dagar skulle tillkomma. I härordningspropositionen betonades uttryckligen, att befälsbehovet vid landstormen allt fortfarande skulle tillgodoses genom frivilliga övningar, och beräknades för detta ändamål under vederbörligt anslag visst belopp. Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag blev av riksdagen antaget utan någon som helst erinran.

Emellertid hade världskriget utbrutit och landstormen mobiliserades. Därvid framträdde genast bristerna i organisationen. Dessa voro huvudsakligen av två slag: dels var landstormen synnerligen illa utrustad, och dels rådde mycket stor brist på befäl. Riksdagen, som på denna tid visade synnerligen stort intresse för landstormen, beslöt att så långt möjligt avhjälpa dessa brister. Sålunda beviljades åtskilliga miljoner för att skaffa landstormen erforderlig utrustning, vidare höjdes anslagsposten till frivilliga övningar till 70,000 kronor och slutligen antogs en lag, enligt vilken obligatoriska kaderövningar med landstormen skulle anordnas för årsklasserna 1900, 1901 och 1902. Övningarna skulle omfatta 10 dagar. När sedermera riksstatens fjärde huvudtitel på sin tid omlades, blev det gamla anslaget till landstormen uppdelat på åtskilliga andra anslag. Posten till landstormens befälsövningar blev därvid överförd till anslaget till truppförbandens övningar och i samband härmed höjd till ungefär 95,000 kronor. Anslagsposten avsåg att bereda fria resor å järnväg, fri inkvartering och dagavlönning åt deltagare i landstörmsbefälskurser, vidare dagtraktamenten och reseersättningar åt befälhavare och instruktörer vid kurserna samt slutligen rese- och traktamentsersättning åt landstörmsområdesbefälhavare för resor inom respektive områden för befrämjande av landstörmsmännens deltagande i skjut- och andra frivilliga övningar.

Av vad jag nu anført torde till fullo framgå, att de frivilliga landstörmsövningarna och anslag för desamma alltsedan år 1904 utgjort en integrerande del av själva härordningen. Den organisation av landstormen, som sålunda under årens lopp kommit till stånd, var säkerligen ur militär synpunkt icke i allo tillfredsställande. Men den hade dock sitt stora värde, ty den gav åt landstormen en viss stadga och lämnade en viss garanti för att landstormen vid mobilisering hade något befäl, även om detta icke var så förstklassigt, som man ur militär synpunkt skulle önska.

Hur har det nu gått med hela denna organisation, som påbörjades 1904 och sedermera under årens lopp utvecklats under intresserad medverkan från riksdagens sida? Jo, först och främst ha de obligatoriska 5-dagarsövningarna, som infördes år 1914, slopats. Dessa övningar hava varit inställda allt sedan 1919. De av riksdagen år 1916 beslutade kaderövningarna, varigenom befälsbehovet skulle tillfredsställas, hava icke heller i avsedd omfattning kommit till utförande. De ägde rum under ett par år, men inställdes sedermera på grund av riksdagens beslut. Slutligen togs det sista steget, då man för ett par år sedan utan vidare undersökning strök anslagsposten för de frivilliga befälskurserna. Genom dessa statsmakternas beslut har den landstörmsorganisation, som under tjugu års tid uppbyggts, fullständigt raserats.

Det är under sådana förhållanden uppenbart, att tillståndet inom landstörmsorganisationen för närvarande skall vara synnerligen otillfredsställande. De årsklasser, som ha fått utbildning, vare sig på frivillighetens väg eller på grund av 1916 års lagstiftning, ha försvunnit ur landstormen. För varje årsklass, som lämnar densamma blir befälsbehovet allt mindre och mindre tillgodosett. Det enda sätt, på vilket detta behov kunnat i någon ringa mån tillgodoses, är att en av enskilda personer startad förening anskaffat medel för avhållande av landstörmsbefälskurser. Det är dock tydligt, att dessa endast kunnat äga rum i ringa omfattning. I själva verket är den nuvarande situationen fullständigt tröstlös, särskilt då man besinnar, att landstormen är det uppbåd inom hären, som först skall tas i anspråk vid mobilisering. Jag har låtit verkställa en undersökning för att se efter, hur stor bristen på befäl för närvarande är inom landstormen. Det har därvid visat sig, att bristen på befäl av officers och underofficers tjänsteställning år 1923 uppgick till icke mindre än 79 %. På det sista året har denna brist stigit till 87 %. Det är således icke mer än 13 % av det erforderliga befälet av dessa grader, som kan anskaffas. Inom fjärde arméfördelningen, där landstörmskurser ägt rum i större omfattning — beroende på att man här i Stockholm har en rätt så livskraftig landstörmsförening — har bristen icke blivit så stor. Men det fanns dock år 1923 även inom denna fördelning en brist på 63 %. Denna har på sista året stigit till 68 %.

Med hänsyn till vad jag nu anført har jag icke ansett mig kunna stå till svars med att underlåta göra en framställning om återuppförande å riksstaten av anslag för anordnande av frivilliga befälskurser för landstormen. Ehuru jag icke hyser några stora förhoppningar om att anslaget kommer att beviljas, måste jag dock vädja till kammaren att lägga saken på hjärtat och om möjligt anslå det lilla belopp, som Kungl. Maj:t för ändamålet äskat.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Starbäck: Herr talman! Ehuru väl det finns åtskilliga reservanter inom statsutskottet i denna fråga, så må det tillåtas mig som gammal motionär i ämnet att få yttra några ord. Jag må nu säga det, att efter herr statsrådets utomordentligt sakliga, distinkta och klara framställning, vars innehåll bort vara på förhand känt åtminstone för alla de utskottsmedlemmar, som suttit och

Ang.
anslaget till
trupperförban-
dens övningar.
(Forts.)

Ang.
anslaget till
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)

bedömt denna sak, så är det mig absolut obegripligt, hur statsutskottets majoritet har kunnat komma till det resultat, som den har kommit till.

Jag tillåter mig understryka följande av herr statsrådets yttrande. Landstormen är en integrerande del av vårt härväsen, beroende på statsmakternas beslut. Landstormen är den truppkontingent, som i första hand, om det är fara å färde, skall inkallas under fanorna, bland annat för att skydda fälthärens mobilisering. Och huru ser denna landstorm ut? Jo, för att komplettera den tröstlösa bild — jag tror, det var det uttryck herr statsrådet använde — som gavs av honom, så vill jag säga, att denna landstorm är en trupp massa på 175.000 man utan övning, utan beväpning och utan befäl, men vilken likväl skall först uppåddas för att skydda fälthärens, om så skulle behövas. Det torde kanske, herr förste vice talman, icke vara så märkvärdigt, om jag tycker, att detta är tröstlöst, ja, jag vill säga ohyggligt. Men som bekant leva människor gärna på fiktioner. Och när exempelvis en gosse på skolbänken läser en koncentrerad översikt över sitt lands försvarsväsen, kommer han bland annat till den uppgiften, att vi ha en landstorm på ungefär 175.000 man. »Nå, men tänk, de där säkra gubbarna», tänker den unge svensken, »det är ju en tillgång för försvaret.» Och runt omkring i landet resonerar man som så: men *landstormen* är dock i varje fall kanske den pålitligaste delen av vårt pålitliga befolkningslager, och den skall kunna stå rycken ganska länge.

Fiktioner äro alltid farliga. Jag känner mig just för ögonblicket ganska frestad att ge ett par exempel på hur man kan träffa på människor, som falla offer för suggestion. Jag var i Finland just då totalförbudet blev lagfäst och träffade därvid en ivrig nykterhetsvän. Han var stormande entusiastisk och glad och sade: här finns inga fulla. Ja, tänkte jag — det var en söndagsförmiddag, och esplanaden låg i solsken, det spelades på restaurangerna, och det var vådligt gentilt — jag tänkte för mig själv: jag ser inga heller. Men om denne man varit med mig i går kväll, kunde jag kanske ha påvisat åtskilliga medborgare i den goda staden, som åtminstone icke tålt vid söndagsförmiddagens strålande dagsljus. Men han var alldeles övertygad om att det icke fanns några fulla. Detta är ett exempel, som kanske ligger väl mycket på sidan om denna sak, men jag vet, att det alltid intresserar kammarens medlemmar, när man kommer in på dessa områden, och det kan ju hända, att på grund av denna oratoriska fint mitt anförande i övrigt väcker mera intresse och uppmärksamhet, än det annars skulle ha gjort. Emellertid, fiktioner äro farliga.

Jag vill slutligen allvarsamt säga det, herr talman: hur kunna vi stå till svars med att ha kvar landstormen såsom en viktig, integrerande del av Sveriges försvarsväsen och lämna den så absolut fullständigt vind för våg? Hur kunna vi stå till svars med detta? Jag har frågat det förr, men jag måste fråga det ännu en gång. Det vore hederligare och ärligare, efter vad jag kan förstå, om herrarna, som icke på något sätt vilja vara med om att försöka upprätthålla denna viktiga truppkontingents livskraft och utvecklingsmöjligheter, rent ut och rätt fram motionerade om att stryka denna del av vår försvarsorganisation.

Då visste folket, hur landet låg, då hade vi verkligheter att resonera om, nu är det en fiktion. Vi ha faktiskt ingen landstorm, fast det står på papperet.

Jag ber att med dessa korta ord, herr talman, endast få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr **Jönsson** i Revinge: Herr statsrådets och även herr Starbäcks skildringar av landstormens tillstånd erinra om de militära inspektörernas rapporter beträffande de olika vapenslagen under senare åren. Det skall visst icke bestri- das, att organisationen av landstormen mest är en organisation på papperet; och herr Starbäck ifrågasatte också, om det ej vore lika klokt att helt stryka ut den-

samma, så att folk ej längre hade den föreställningen, att en landstorm verkligen existerade.

När försvarsrevisionen behandlade ifrågavarande spörsmål, beslöt den, såsom ju framgår av dess betänkande, att icke föreslå övningar av det här slaget för landstormen, utan man förutsatte uteslutande obligatoriska övningar för en del av densamma. Det förhåller sig väl ändå på det sättet, när man talar om landstormens befälsfråga, att det är icke så säkert, att alla dessa, som frivilligt anmäla sig till sådana övningar, även om detta anslag härför beviljas, egentligen äro vidare användbara för uppgiften; utan det är snarare troligt, att man bland dem, som icke anmäla sig, har sådana, som förut undergått militär utbildning kanske under en följd av år och som givetvis för den uppgiften äro mer användbara än de frivilligt anmälda. Det har hittills varit på det sättet, att företrädesvis åtminstone folk av en viss social position ansetts värdiga att erhålla officers tjänsteställning vid landstormen.

Under sådana omständigheter tro vi, att man icke vinner så värst mycket med att bevilja dessa 50,000 kronor. Landstormen blir framdeles lika dåligt organiserad som hittills, även om man ginge med på ifrågavarande anslag till frivilliga landstormsövningar. Då därtill anslaget under flera år icke varit uppfört i riksstaten och man är tvungen att spara, tycker jag verkligen — med hänsyn dessutom till att försvarshuvudtiteln i alla fall slutar på i runt tal 138 miljoner kronor — att det icke finns någon anledning att nu, när man står inför en revision av vår härordning och landstormsfrågan i detta sammanhang säkerligen kommer upp, bevilja detta anslag. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Holmgren: Herr talman! Den senaste ärade talaren framhöll, att erfarenheten visat, att befälet inom landstormen icke vore av den allra yppersta beskaffenhet och han påpekade, att man hade ingen säkerhet för att icke bland dem, som ej frivilligt anmäla sig för denna uppgift, finnes de bästa ämnena till befäl. Men då frågar jag mig: hur skall jag kunna få tag i sådana, som lämpa sig att vara befäl, utan att jag under några övningar sätter folk på prov i detta avseende? Genom att nu bevilja ett anslag till landstormsövningar, få vi just tillfälle att se efter, att syna i sömmarna, hur ifrågavarande personer duga till befäl. Jag är fullkomligt övertygad om, att det är sant vad herr Jönsson i Revinge säger, att en hel del av dessa människor icke lämpa sig för denna uppgift, men låt oss då pröva dem, låt oss gallra ut dem, som icke duga, så att vi sedan må kunna skaffa andra personer, som intressera sig för denna uppgift och bättre passa för densamma. Det argument, som herr Jönsson i Revinge anförde, tyckes mig snarare tala för bifall till den kungl. propositionen än för avslag av densamma.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 38—51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52.

Lades till handlingarna.

*Ang.
anslaget till
truppförban-
dens övningar.
(Forts.)*

Punkterna 53 och 54.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 55.

Lades till handlingarna.

Punkterna 56 och 57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkten 59.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 60.

Lades till handlingarna.

Punkterna 61—67.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 68.

Lades till handlingarna.

Punkterna 69—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Lades till handlingarna.

Punkterna 73—102.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103.

Lades till handlingarna.

Punkten 104.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkten 106.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 107.

Lades till handlingarna.

Punkterna 108—123.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 124.

Lades till handlingarna.

Punkterna 125—134.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 135.

Lades till handlingarna.

Punkten 136.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Slutligen föredrogs bevillningsutskottets memorial, nr 11, med föranledande av kamrarnas återremiss av utskottets betänkande, nr 1, i anledning av väckt motion om tillägg till fjärde stycket av 5 § i förordningen med tulltaxa för inkommande varor; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 6, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande punkt 23 av bankoutskottets utlåtande nr 11 angående regleringen av utgifterna under riksstatsens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, i vad avser elfte huvudtiteln;

nr 8, i anledning av vissa framställningar rörande pensionsförbättring åt vissa i försvarets tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 9, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 10, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående höjning av manlig folkskollärares pensionsålder; och

nr 12, i anledning av väckt motion om sänkt pensionsålder för förrådsvakt, förrådsförman och förrådsmästare vid statens järnvägar; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Herr statsrådet *Lübeck* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 51, angående upplåtelse av vissa telegrafverket och statens järnvägar tillhöriga markområden.

Denna proposition bordlades.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Jonsson</i> i Mörkhult	under	3 dagar fr. o. m. den	28 febr.,
» <i>Olsson</i> i Ramsta	»	den	29 febr.,
» <i>Isacsson</i>	»	6 dagar fr. o. m. den	28 febr.,
» <i>Silfverschiöld</i>	»	9 »	» 29 »
» <i>Lindley</i>	»	8 »	» 28 »
» <i>Sävström</i>	»	4 »	» 29 »
» <i>Öberg</i>	»	9 »	» 28 »
» <i>Hansén</i>	»	6 »	» 1 mars,
» <i>Sjölander</i>	»	6 »	» 28 febr.,
» <i>Olsson</i> i Berg	»	8 »	» 28 »
» <i>Corneliusson</i>	»	4 »	» 28 »
» <i>Åkerlund</i>	»	4 »	» 29 »
» <i>Laurén</i>	»	5 »	» 28 » och
» <i>Olsson</i> i Labbemåla	»	8 »	» 29 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.23 e. m.

In fidem
Per Cronvall.